EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 4.11.2019
COM(2019) 562 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

määruse (EÜ) nr 428/2009 (millega kehtestatakse ühenduse kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, edasitoimetamise, vahendamise ja transiidi kontrollimiseks) rakendamise kohta, sealhulgas aruanne komisjoni delegeeritud õigusaktide vastuvõtmise õiguse kasutamise kohta kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta määrusega (EL) nr 599/2014, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 428/2009 (millega kehtestatakse ühenduse kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, edasitoimetamise, vahendamise ja transiidi kontrollimiseks)

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

määruse (EÜ) nr 428/2009 (millega kehtestatakse ühenduse kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, edasitoimetamise, vahendamise ja transiidi kontrollimiseks) rakendamise kohta, sealhulgas aruanne komisjoni delegeeritud õigusaktide vastuvõtmise õiguse kasutamise kohta kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta määrusega (EL) nr 599/2014, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 428/2009 (millega kehtestatakse ühenduse kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, edasitoimetamise, vahendamise ja transiidi kontrollimiseks)

1. SISSEJUHATUS

Määruse (EÜ) nr 428/2009 (edaspidi „määrus“) artikli 23 lõikes 3 on sätestatud, et komisjon esitab Euroopa Parlamendile igal aastal aruande kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühma tegevuse, kontrollide ja konsultatsioonide kohta. Lisaks esitab komisjon määruse (EÜ) nr 428/2009 artikli 25 lõike 2 kohaselt Euroopa Parlamendile ja nõukogule iga kolme aasta järel „rakendamise ja mõju hindamise põhjaliku aruande“. Artikli 25 lõikes 3 on sätestatud, et aruande eraldi osades tuleb käsitleda kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühma tegevust, turvalise ja krüpteeritud süsteemi loomist liikmesriikide ja komisjoni vaheliseks teabevahetuseks, aga ka artikli 15 lõigete 1 ja 2 rakendamist seoses kontrollitavate kaupade loetelude ajakohastamisega ning artikli 24 rakendamist seoses riiklike karistustega määruse rikkumise korral. Seetõttu alustas komisjon 2013. aastal iga-aastaste ekspordikontrolli aruannete avaldamist ja tõdes oma 2014. aasta teatises „Ekspordikontrolli poliitika läbivaatamine“,[1] et aruannete ja kontrollidega seotud mittetundliku teabe avaldamine on oluline selleks, et suurendada läbipaistvust, aidata ettevõtjatel eeskirju järgida ja parandada nende kontrollisuutlikkust.

Selleks, et tagada kahesuguse kasutusega kaupade ühise loetelu korrapärane ja õigeaegne ajakohastamine kooskõlas ülesannete ja kohustustega, mille liikmesriigid on enesele võtnud rahvusvaheliste ekspordikontrollirežiimide raames, anti Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta määrusega (EL) nr 599/2014,[2] millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 428/2009 (millega kehtestatakse ühenduse kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, edasitoimetamise, vahendamise ja transiidi kontrollimiseks), komisjonile volitus võtta kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et muuta määruse (EÜ) nr 428/2009 I lisa nimetatud määruse artikli 15 reguleerimisala piires. Õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte anti komisjonile viieks aastaks ja artiklis 23a on sätestatud, et „komisjon esitab delegeeritud volituste kohta aruande hiljemalt üheksa kuud enne viieaastase tähtaja möödumist“.

Käesolevas komisjoni aruandes, millesse on oma panuse andnud ka kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühma liikmesriigid,[3] antakse teavet määruse rakendamise kohta 2018. aastal ja see sisaldab 2017. aasta ekspordikontrolli koondandmeid.

[1] COM(2014) 244 final, 24.4.2014.
[2] ELT L 173,12.6.2014, lk 79.
[3] Kahesuguse kasutusega kaupadega kauplemise kohta avaldavad aruandeid ka mõne liikmesriigi pädevad asutused.

2. POLIITIKA- JA ÕIGUSRAAMISTIKU ARENG

2.1 Ekspordikontrolli poliitika läbivaatamine

ELi ekspordikontrolli ajakohastamise õigusloomeprotsess, mis algas 2016. aastal, kui Euroopa Parlament ja nõukogu tutvusid komisjoni ettepanekuga,[4] liikus edasi 2018. aastal, kui Euroopa Parlament võttis 17. jaanuaril 2018 vastu raporti ja seisukoha ettepaneku kohta. Euroopa Parlamendi seisukoht sisaldab 101 muudatusettepanekut, mis näitavad Euroopa Parlamendi ulatuslikku toetust ühtlustatumale ja rangemale kontrollile, ELi ekspordikontrollisüsteemi kohandamisele küberseiretehnoloogiaga seotud uute ohtudega ja inimõiguste arvessevõtmisele üldise eesmärgi raames saavutada vastutustundlikum väärtuspõhine kaubandus ja kaitsev Euroopa. Nõukogu jätkas 2018. aasta jooksul ettepaneku käsitlemist.

Komisjon korraldas 2018. aastal mitu olulistele tööstusharu ja kodanikuühiskonna sidusrühmadele mõeldud konsultatsiooni ja teavitusüritust . Muu hulgas korraldati 13. detsembril 2018 koos nõukogu eesistujariigi Austriaga ekspordikontrolli foorum, et vahetada arvamusi tööstusharu esindajate ja kodanikuühiskonna sidusrühmadega[5].

2.2 Määruse (EÜ) nr 428/2009 muudatused

Artikli 25 lõike 3 punktide c ja d kohaselt esitab komisjon aruande artikli 15 lõigete 1 ja 2 rakendamise kohta seoses määruse I ja IV lisa ajakohastamisega. Määruse I lisa muudeti aruandeperioodil ühel korral. Komisjoni 10. oktoobri 2018. aasta delegeeritud määrusega (EL) 2018/1922[6] ajakohastati I lisas sisalduvat ELi kontrollitavate kaupade loetelu ja selles tehti üle 200 paranduse, milles lepiti kokku rahvusvaheliste ekspordikontrollirežiimide raames 2017. aastal (peamiselt Wassenaari kokkuleppe osaliste täiskogu istungil 2017. aastal kokku lepitud muudatused, millest paljud olid keelelised). Vastavalt I lisa muudatustele ajakohastati ka määruse II ja IV lisa.

ELi kontrollitavate kaupade 2018. aasta loetelus nähti ette uued kontrollid elektro-optiliste modulaatorite (3A001.i), pooljuhttehnoloogias kasutatavate maskide põhimikutoorikute (3B001.j) ja fokaaltasandiliste massiivide kiipide (6A002.f) puhul. Samas eemaldati kontrollitavate kaupade loetelust kolmemõõtmelise kujutise töötlemise suutlikkusega robotid (2B007.a) ning arvjuhtimismoodulite (2E003.b) ja tööpinkide juhtimiskäskude generaatorite (2E003.d) tehnoloogia ning vabastati kontrolli alt sissetungimistarkvaraga seotud tarkvara uuendused (4D004), nõrkustest teatamise ja küberintsidentidele reageerimise tehnoloogia (4E001) ning suurekiiruselised salvestuskaamerad ja mehaanilised kinokaamerad (6A003.a). ELi kontrollitavate kaupade 2018. aasta loetelu sisaldab ka muudatusi seoses mõõte- ja kontrolliseadmetega (2B006), laevade gaasiturbiinmootoritega (9A002), kosmoseaparaatide maapealsete juhtimisseadmetega (9A004), samuti tõukamispinkidega (2B109, kontroll puudutab vaid juhitavate rakettide tootmisel kasutatavaid tõukamispinke), satelliitnavigatsioonisüsteemidega (7A105, kontroll hõlmab nii piirkondlikke kui ka globaalseid süsteeme) ja turboreaktiivmootorite /turboventilaatormootoritega (9A101).

[4] Komisjoni ettepanek määruse vastuvõtmiseks (COM(2016) 616) on kättesaadav aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1476175365847&uri=CELEX:52016PC0616.
[5] http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/december/tradoc_157562.pdf
[6] ELT L 319, 14.12.2018, lk 1.

Avaldati juhenddokument „Üldised muudatused“, mis annab ülevaate kõikidest tehnilistest muudatustest ELi kontrollitavate kahesuguse kasutusega kaupade 2018. aasta loetelus[7]. Ajakohastatud ja konsolideeritud ELi kontrollitavate kaupade loetelu hakati kohaldama 15. detsembril 2018 ning see võimaldab ELil täita ekspordikontrolliga seotud rahvusvahelisi kohustusi ja on tänu kontrolliparameetrite leevendamisele abiks ELi eksportijatele.

19. detsembril 2018 võttis komisjon vastu määruse muutmise ettepaneku[8] ühena meetmetest, mida rakendatakse teatavate sektorite puhul seoses võimalusega, et Ühendkuningriik lahkub Euroopa Liidust ilma leppeta. Ettepanekuga lisatakse Ühendkuningriik üldise ekspordiloaga nr EU001 hõlmatud sihtkohtade loetellu, et vältida ebaproportsionaalseid kaubandushäireid ja ülemäärast halduskoormust EList kahesuguse kasutusega kaupade eksportimisel Ühendkuningriiki ning ühtlasi säilitada rahvusvaheline ja ELi julgeolek.

2.3 Riiklikud rakendusmeetmed

Määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides, ent sellest hoolimata nähakse ette, et liikmesriigid võtavad teatavaid meetmeid konkreetsete sätete rakendamiseks ning et teave kõnealuste meetmete kohta tuleb avaldada Euroopa Liidu Teatajas. 20. augusti 2016. aasta teatises[9] on ülevaade meetmetest, mida liikmesriigid on võtnud, nagu muu hulgas vahendajate üle tehtava kontrolli ja transiidikontrolli laiendamine, kontrolli laiendamine loetlemata kaupadele avaliku julgeoleku või inimõigustega seotud kaalutlustel, riiklike ekspordi üldlubade kehtestamine ja loetlemata kaupade ELi-sisesele edasitoimetamisele kontrolli kohaldamine, samuti teavet pädevate asutuste kohta. Lisaks sellele teatasid liikmesriigid 2018. aastal uutest meetmetest: Itaalia võttis 15. detsembril 2017 vastu seadusandliku dekreedi nr 221, millega ajakohastati määruse (EÜ) nr 428/2009 kohaseid siseriiklikke sätteid, ning Luksemburg võttis 27. juunil 2018 vastu ekspordikontrolli seaduse. Lisaks tuleb märkida, et Madalmaad võtsid 23. oktoobril 2018 vastu suunise pilvetehnoloogia eksportimise kohta.

Määruse artiklis 24 on sätestatud, et „liikmesriik võtab vajalikud meetmed, et tagada käesoleva määruse kõikide sätete nõuetekohane rakendamine. Liikmesriik kehtestab eelkõige käesoleva määruse sätete ja selle rakendamissätete rikkumise korral rakendatavad karistused. Karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.“ Artikli 25 lõike 3 punkti e kohaselt peab komisjoni aruanne sisaldama eraldi osa, milles käsitletakse „teavet, mis on esitatud meetmete kohta, mida liikmesriigid on artikli 24 kohaselt võtnud ja millest nad on komisjonile käesoleva artikli lõike 1 alusel teada andnud“. Käesoleva aruande lisas on esitatud loetelu komisjonile teatatud meetmetest.

3. KAHESUGUSE KASUTUSEGA KAUPADE KOORDINEERIMISRÜHMA TEGEVUS

Määruse artikli 23 lõike 3 kohaselt esitab komisjon Euroopa Parlamendile igal aastal aruande kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühma tegevuse, kontrollide ja konsultatsioonide kohta. Koordineerimisrühm koosneb komisjoni ja liikmesriikide

[7] Ülevaatedokument on kättesaadav aadressil http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/december/tradoc_157585.pdf.

[8] ELT L 85 I, 27.3.2019, lk 20. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/496 võeti vastu 25. märtsil 2019 (ELT L 85 I, 27.3.2019).

[9] ELT C 304, 20.8.2016, lk 3.

ekspertidest ja selle ülesandeks on uurida kõiki ekspordikontrolli kohaldamisega seotud küsimusi, eesmärgiga parandada kontrolli ühtsust ja tõhustada seda kogu ELis. Artikli 25 lõike 3 punktis a on lisatud, et „aruande eraldi osades käsitletakse kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühma ja selle tegevust“.

Aruandeperioodi jooksul pidas kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm seitse koosolekut, kus arutati mitmeid määruse rakendamisega seotud aktuaalseid küsimusi. Koordineerimisrühma eksperdid osalesid ka tehnilisel seminaril, mis oli pühendatud ettevalmistustele Ühendkuningriigi Euroopa Liidust väljaastumiseks.

3.1 Rakendusprobleemide teemalised konsultatsioonid – üldine teabevahetus

Kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm korraldas ***üldist teabevahetust ekspordikontrolli küsimustes***, muu hulgas selleks, et toetada ELi ekspordikontrolli ajakohastamist. Koordineerimisrühm vaatas läbi *lõppkasutuse kontrollide (nn lauskontrollide)* rakendamise, et leida sarnasusi eri liikmesriikide lähenemisviisides, ja viis läbi *lubade kehtivuse jälgimisega seotud tavade uuringu*, mis osutas liikmesriikide tavade erinevustele selles küsimuses.

Kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm arutas Euroopa Teadusülikoolide Liiga (ühendus, millesse kuulub 23 Euroopa juhtivat teadusmahukat ülikooli, https://tinyurl.com/LERU-Dual-Use) esitatud seisukoha, milles tuuakse välja akadeemiliste ringkondade peamised murekohad seoses määruse rakendamisega, ning arutas võimalusi koostada suunised kahesuguse kasutusega seotud teadusuuringute ühtse ja tulemusliku kontrollimise toetamiseks.

Kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm vahetas teavet ***riiklike rakendusmeetmete*** kohta ja algatas ettevalmistused vastava teatise ajakohastamiseks, pidades silmas Itaalia ja Luksemburgi teatatud riiklikke meetmeid.

Kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm vaatas läbi andmevahetusmetoodika ja -viisid ning korraldas ***lubade andmist käsitlevate andmete kogumise*** 2017. aasta andmete põhjal, et täiustada teabevahetust liikmesriikide vahel ja suurendada ELi kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi kontrolli läbipaistvust avalikkuse jaoks (käesoleva ekspordikontrolli aastaaruande koostamisel kasutati ELi 2017. aasta koondandmeid).

Võttes arvesse küberseiretehnoloogia kaupade kontrolliga seotud arutelu, korraldas kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm 2017. aastal ***teabevahetuse küberseiretehnoloogia kontrollimise teemal***. Andmed näitavad, et lubasid väljastatakse enam, kuid nende arv on piiratud (2017. aastal 285 luba). Samal perioodil keelduti küberseiretehnoloogia kaupadele loa andmisest 34 korral[10].

[10] 2017. aastal keelduti mobiilside pealtkuulamise seadmetele ja segajatele loa väljastamisest 20 korral, internetiprotokolli (IP) võrguside jälgimise süsteemidele ühel korral ja sissetungimistarkvarale 13 korral.

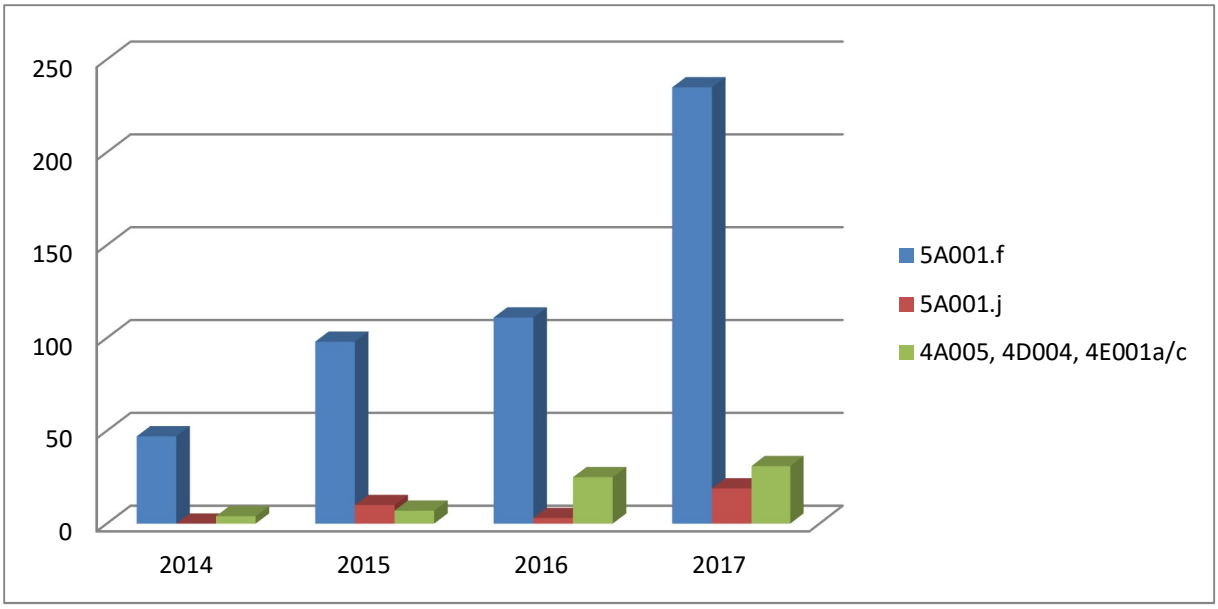

Kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm kontrollis jälgimistehnika eksperdirühma tegevust. Jälgimistehnika eksperdirühm pidas 2018. aastal ühe koosoleku ning jälgis asjakohast tehnilist ja poliitilist arengut, vaatas läbi lubade andmise ja andmisest keeldumise suundumused ning esitas eksperdiarvamusi ELi ekspordikontrolli ajakohastamisega seotud õigusloomeprotsessi toetuseks ja seoses tehniliste aruteludega Wassenaari rahvusvahelise ekspordikontrollirežiimi raames.

3.2 Tehniline teabevahetus – rakendusprobleemid

- ***Tugi ELi kontrollitavate kaupade loetelu ajakohastamise ettevalmistamiseks***

Kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühmaga konsulteeriti ja rühm toetas komisjoni delegeeritud määruse ettevalmistamist, millega ajakohastatakse määruse (EÜ) nr 428/2009 I lisas esitatud ELi kontrollitavate kaupade loetelu. Liikmesriikide eksperdid ja Euroopa Parlamendi vaatlejad osalesid 17. mail 2018 kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühma erikoosolekul ja tegid ettekanded kontrollitavate kaupade loetelu kõige olulisemate muudatuste kohta. Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2018/1922 võeti vastu 10. oktoobril 2018 ja avaldati 14. detsembril 2018[11].

- ***Tehniline teabevahetus konkreetsete rakendusprobleemide teemal***

Tuumaenergiakontrolli virtuaalne töörühm, mida juhtis Rootsi, viis läbi *teatavate tuumaenergiaga seotud kaupade kontrolliparameetrite tehnilise hindamise* ning kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm kiitis heaks ettepaneku lisada ELi kontrollitavate kahesuguse kasutusega kaupade 2018. aasta loetelule märkus tuumatarkvara kohta. Kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm toetas ka arutelude jätkamist teatavate kontrolliparameetrite üle, nt punktide 0A001 (tuumareaktorid) ja 0B001 (loodusliku uraani isotoopide, vaesestatud uraani isotoopide ja lõhustuvate erimaterjalide isotoopide eraldamise seadmed) puhul, et ühtlustada nende kontrollide tõlgendust.

[11] ELT L 319, 14.12.2018, lk 1.

Samuti kiitis kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm heaks keemiarelvade lähteainete soolade kontrolli tehnilise eksperdirühma loomise ja toetas ELi selleteemalise seisukoha tehnilist ettevalmistamist asjakohase rahvusvahelise ekspordikontrollirežiimi raames.

12. oktoobril 2018 korraldas kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm loamenetluste spetsialistide ja tolliekspertide ühise koosoleku, et viia läbi mõningate tolliga seotud sätete tehniline uurimine, näiteks seoses eksportija määratlusega, kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi- ja tollideklaratsioonidel märgitud kaubasaaja ja lõppkasutaja andmetega ning vastavustabeli rolliga kahesuguse kasutusega kaupade riski valimisel tolliasutuste poolt.

3.3 ELi suunised kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi kontrolli kohta

Kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm on moodustanud ettevõtjatesiseste nõuetele vastavuse programmide suuniste tehnilise eksperdirühma. Tehniline eksperdirühm pidas neli koosolekut (29. jaanuaril, 1. märtsil, 7. mail ja 30. novembril) ning viis 2018. aasta septembrist novembrini läbi avaliku konsultatsiooni ettevõtjatesiseste nõuetele vastavuse programmide suuniste kavandi teemal. Tööstusharu ühendustelt ja eksportijatelt saadi kokku 169 vastust 23 ELi liikmesriigist. Tehnilise eksperdirühma eksperdid vaatasid tööstusharu märkused läbi ja suuniste kavandit tutvustati sidusrühmadele ekspordikontrolli foorumil 13. detsembril 2018. Suunised loodetakse vastu võtta 2019. aasta jooksul.

3.4 Elektrooniline teabevahetus pädevate asutuste vahel

Artikli 25 lõike 3 punkti b kohaselt esitab komisjon aruande, milles käsitletakse „artikli 19 lõike 4 kohaldamist“, ning antakse teada, „millise etapini on jõutud liikmesriikide vahel ja komisjoniga toimuva teabevahetuse turvalise ja krüpteeritud süsteemi loomisel“. Komisjon jätkas kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm toel turvalise krüpteeritud elektroonilise süsteemi – kahesuguse kasutusega kaupade elektroonilise süsteemi (Dual-use e-System – DUeS) arendamist, et võimaldada tõhusat teabevahetust ekspordikontrolliasutuste ja komisjoni vahel. 2018. aasta jooksul leppis kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm kokku teatavates DUeSi täiendustes ja töötas välja funktsioonid, mis toetavad *määruse (EÜ) nr 428/2009 artikli 13 lõike 5 kohaste keeldumisteadete saamist* ning *artikli 11 ja artikli 13 lõike 5 kohaseid kahepoolseid konsultatsioone pädevate asutuste vahel*. DUeSis tehti ka muid väiksemaid uuendusi; näiteks 2018. aasta detsembris ajakohastati kaupade loetelu DUeSis, et kajastada *ELi kontrollitavate kaupade loetelu 2018. aasta ajakohastamist* vastavalt komisjoni delegeeritud määrusele (EL) 2018/1922.

Lisaks jätkas kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm pädevate asutuste poolt vabatahtlikkuse alusel kasutatava elektroonilise loamenetluse platvormi väljatöötamise toetamist vastava tehnilise eksperdirühma kaudu. Pärast 2017. aasta teostatavusuuringut kohtus elektroonilise loamenetluse tehniline eksperdirühm kahel korral – 14. märtsil ja 13. septembril 2018 – ning jätkas elektroonilise loamenetluse katseprojekti toetamist. 2018. aasta lõpuks oli platvormi eksportijatele suunatud osa prototüüp valmis katsetamiseks pädevate asutuste poolt, lube väljastavatele asutustele mõeldud osa prototüüp aga oli veel väljatöötamisel. Katseprojektiga ühinesid Itaalia, Läti, Rumeenia ja Kreeka. 13. detsembril

2018 toimunud ekspordikontrolli foorumil tutvustati projekti sidusrühmadele. 2018. aasta lõpuks oli lubade väljastamise elektrooniline süsteem olemas 13 liikmesriigis.

3.5 Kahesuguse kasutusega kaupade ELi ekspertide kogu

2018. aastal jätkas kahesuguse kasutusega kaupade ELi ekspertide kogu, mille tegevust juhivad komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus ja liikmesriikide eksperdid, pädevate asutuste nõustamist lubade andmisega seotud konkreetsete juhtude hindamisel. Aruandeperioodil anti kokku 10 tehnilist kaupade klassifitseerimise nõuannet kuuele pädevale asutusele.

3.6 Rakendamine ja täitmise tagamine

Kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm vahetas teavet kontrollinõuete rakendamise ja täitmise tagamise kohta. Olemasolevate andmete kohaselt oli ELi ekspordikontrollivõrgustikus, mis hõlmab liikmesriikide pädevate asutuste ja komisjoni töötajaid, 2018. aastal üle 300 töötaja. 2017. aastal registreeriti 120 ekspordikontrollieeskirjade rikkumist ning liikmesriikide õiguskaitseasutused kohaldasid 130 halduskaristust ja 2 kriminaalkaristust.

3.7 Suutlikkuse suurendamine

Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus jätkas 2017. aastal koostöös USA energeetikaministeeriumiga tehniliste seminaride sarja ning korraldas 23. ja 24. mail 2017 Belgias Brüsselis Maailma Tolliorganisatsiooni peakorteris 10. seminari. Üritusel osalesid pädevates asutustes lube välja andvad ametnikud ja tehnilised eksperdid ning eksportijad, akadeemilised ringkonnad ja teadusorganisatsioonid. Käsitletud teemad hõlmasid lauskontrolli rakendamisega seotud probleeme ning tollikoodide ja ekspordikontrolliloetelude sidumisega seotud probleeme.

2018. aastal toetas kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm *ELi suutlikkuse suurendamise seminari „Inreach“* läbiviimist, mille korraldas komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus Ispras (Itaalias) 6. ja 7. märtsil 2018, ning *tehnilise seminari* läbiviimist, mis korraldati *koos Ameerika Ühendriikide Tuumaohutuse Ametiga (NNSA)* samuti Ispras 18. ja 19. septembril 2018.

Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus tutvustas kemikaalide ekspordikontrolli käsiraamatut, milles on esitatud kemikaalide koodid (ekspordikontrolli klassifikatsiooninumber, tollikood, CASi number ja keemiline nimetus) ELi erinevate kaubanduseeskirjade alusel.

3.8 Läbipaistvus ning dialoog tööstusharu ja akadeemiliste ringkondadega

Kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm toetas ekspordikontrolli foorumi korraldamist 13. detsembril 2018 Brüsselis, kus osalesid tööstusühendused, kahesuguse kasutusega toodetega tegelevad äriühingud, akadeemilised ringkonnad ja kodanikuühiskonna organisatsioonid, et arutada ELi ekspordikontrolli rakendamist ja ELi ekspordikontrolli ajakohastamisega seotud õigusloomeprotsessi. 2018. aastal toimus kokku üle 180 tööstusharule suunatud teavitusürituse, mille korraldasid või millel osalesid komisjon ja pädevad asutused.

Kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm koostas ka dokumente, mis on eksportijatele abiks määruse rakendamisel. Näiteks on teavitamise eesmärgil koondatud dokumenti „Üldised muudatused“ kõik ELi kontrollitavate kaupade loetelus tehtud tekstimuudatused, mis tulenevad komisjoni delegeeritud määrusest (EL) 2018/1922.

4 ELI EKSPORDIKONTROLL – PÕHIANDMED

Kahesuguse kasutusega kaupade kogueksportdi (sh loetlemata kahesuguse kasutusega kaubad) kohta on usaldusväärset teavet raske saada, sest puudub vastavalt määratletud majandussektor. Komisjon ja liikmesriigid koguvad siiski andmeid, mis võimaldavad ligikaudselt hinnata kahesuguse kasutusega kaupade eksporti nii pädevate asutuste kogutavate spetsiifiliste loaandmete kui ka kahesuguse kasutusega kaupu hõlmava tollikaupade statistika põhjal. 2017. aasta hinnangulised ekspordiandmed on esitatud allpool. Tuleks tähele panna, et allpool esitatud hinnangulised andmed ei hõlma kahesuguse kasutusega kaupadega kauplemisega seotud teenuseid ega sellekohase mittemateriaalse tehnoloogia üleandmist.

4.1 Kahesuguse kasutusega kaupadega kauplemine ELis: kaubad ja sihtkohad

2018. aastal kohaldati määrust eelkõige 1 846 kahesuguse kasutusega kauba suhtes, mis on loetletud I lisas (ELi kontrollitavate kaupade loetelus) ja liigitatud kümnesse kategooriasse (joonis 1). Kõnealused kahesuguse kasutusega kaubad on seotud ligikaudu 1 000 tollikaubaga, sealhulgas kemikaalide, metallide ja mittemetalsetest mineraalidest toodete, arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete, elektriseadmete, masinate, sõidukite ja transpordivahenditega jne ning kuuluvad tavaliselt selle suuremahulise, mitmesuguseid kaupu hõlmava valdkonna kõrgtehnoloogilisse ossa.

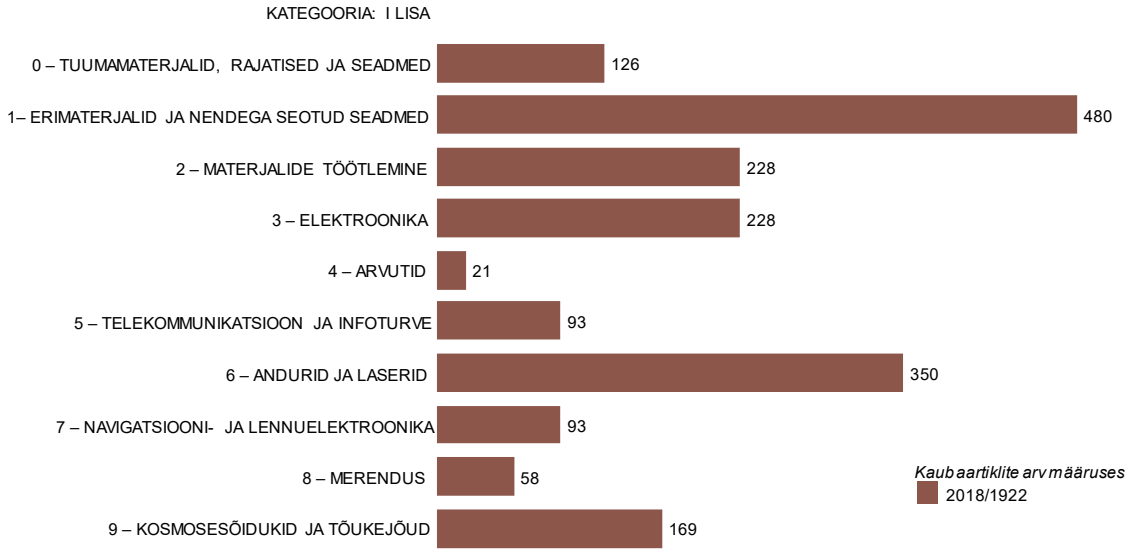

Joonis 1. I lisas esitatud 10 kategoorias loetletud kahesuguse kasutusega kaupade arv pärast määruse (EL) 2018/1922 vastuvõtmist

Kahesuguste kaupadega kauplemise osatähtsuse statistiliste hinnangute kohaselt moodustab kahesuguste kaupade eksport umbes 2,3 % ELi kogueksportdist (ELi-sisene ja -väline),

kuuludes tollikaupade üldisesse „kahesuguse kasutusega kaupade ekspordivaldkonda“[12] (joonis 2).

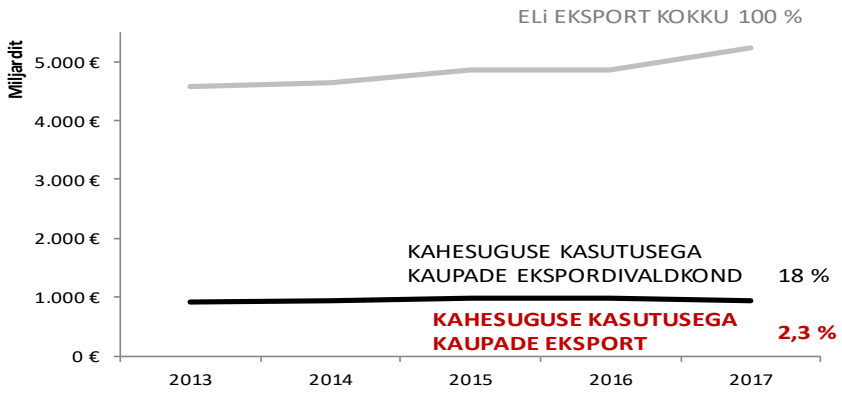

Joonis 2. Kahesuguse kasutusega kaupade ELi-sisese ja -välise ekspordi statistilised hinnangud

Statistilised hinnangud näitavad ka kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi peamisi sihtkohti ning osutavad, et suur osa kahesuguse kasutusega kaupade ekspordist suundub liidu üldistel ekspordilubadel märgitud riikidesse. Sihtriigid kajastavad nii ELi ekspordituru struktuuri asjaomaste kaupade puhul kui ka kaubanduse hõlbustamist ELi üldiste ekspordilubade alusel (joonised 3 ja 4)[13].

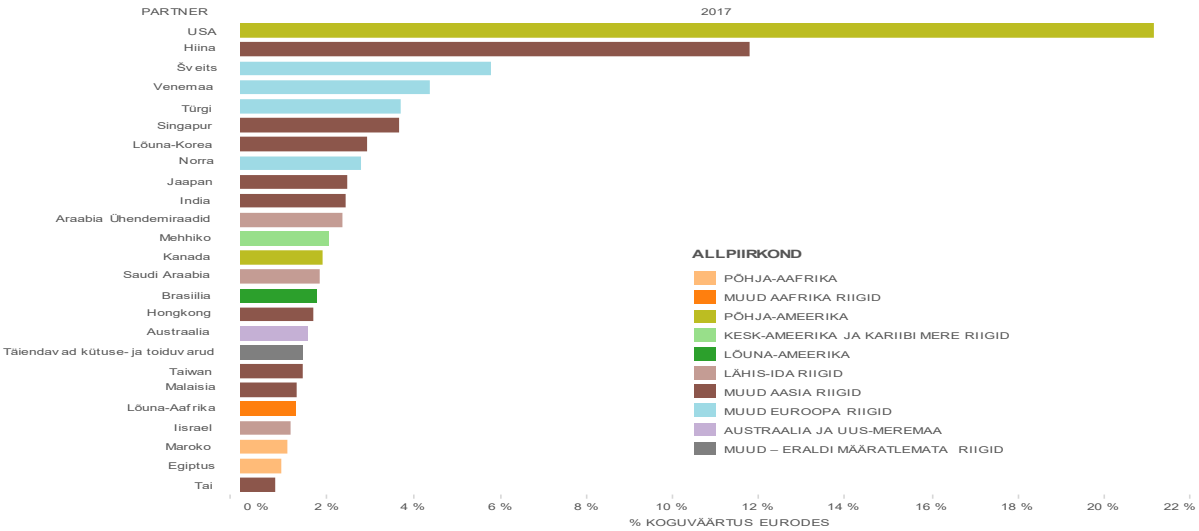

Joonis 3. ELi kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi hinnangud: 25 peamist ekspordi sihtriiki ja nende allpiirkonnad 2017. aastal

[12] Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskuse väljatöötatud statistikametoodikas kasutatakse maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadi koostatavat kahesuguse kasutusega kaupade klassifikatsiooni numbrite ja tollikoodide vastavustabelit ning Eurostati COMEXTi andmeid, samuti loaandmeid. *Kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi valdkond* tähendab suurt hulka mitmesuguseid kaupu, mille hulgas on ka kahesuguse kasutusega kaubad. Kahesuguse kasutusega kaupadega kauplemine toimub kõnealuse valdkonna *raames*, ent ei ole sellega identne, sest kaugeltki mitte kõik *kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi valdkonda* kuuluvad kaubad ei ole tegelikult kahesuguse kasutusega.

[13] „Täiendavad kütuse- ja toiduvarud“ on varud, mida tarnitakse laevade ja lennukite toidu-, kütuse- ja muudesse varudesse. „Muud – eraldi määratlemata riigid“ hõlmab riike ja territooriume, mida ei ole kolmandate riikidega toimuva kaubavahetuse raames täpsustatud (s.t et neid koode kasutatakse tavaliselt avamererajatiste jaoks tarnitavate kaupade puhul).

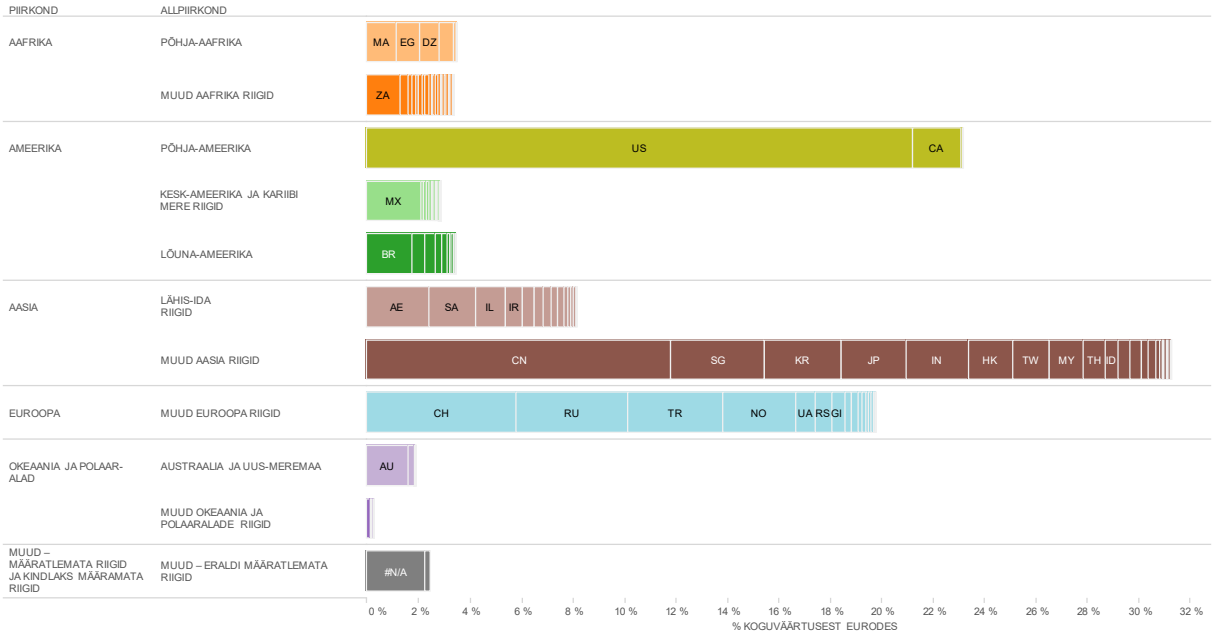

Joonis 4. ELi kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi hinnangud: sihtriigid piirkonniti ja allpiirkonniti 2017. aastal

4.2. Kahesuguse kasutusega kaupadega kauplemise kontroll ELis: taotlused, load, keeldumised

Tulenevalt artikli 19 lõikest 2, milles on sätestatud, et „liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed pädevate asutuste vahel otsese koostöö ja teabevahetuse sisseseadmiseks, et suurendada ühenduse ekspordikontrolli korra tõhusust“, on kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühm vahetanud andmeid ja teavet lubade andmise kohta, et mõista paremini ekspordikontrolli ja selle mõju majandusele. Allpool on esitatud teatavad aruandlusperioodi kohta kogutud andmed; seejuures tuleb tähele panna, et kõik liikmesriigid ei kogu kõiki andmeid. Seega kajastab esitatud teave koondkoguste ja -väärtuste ligikaudseid hinnanguid liikmesriikidelt saadud andmete piires.

Taotluste koguväärtus[14] oli 50,2 miljardit eurot ja seega moodustas kontrollitud kahesuguse kasutusega kaupade eksport 2,7 % ELi-välisest kogueksportdist. Lubade alusel toimunud kahesuguse kasutusega kaupadega kauplemise kogumaht oli 36,6 miljardit eurot, mis moodustas 2,0 % ELi-välisest kogueksportdist, ning enamik tehinguid tehti üksiklubade alusel (2017. aastal anti välja ligikaudu 25 600 üksikluba) ja koondlubade alusel (väärtuse järgi). Keeldumised said osaks vaid väikesele osale eksporditaotlustest: 2017. aastal keelduti loa väljaandmisest 631 juhul, mis on ligikaudu 1,5 % kõnealuse aasta kontrollitud kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi väärtusest ning 0,04 % ELi-välisest kogueksportdist.

[14] See arv sisaldab ELi üldiste ekspordilubade alusel esitatud taotluste ja teadete väärtust.

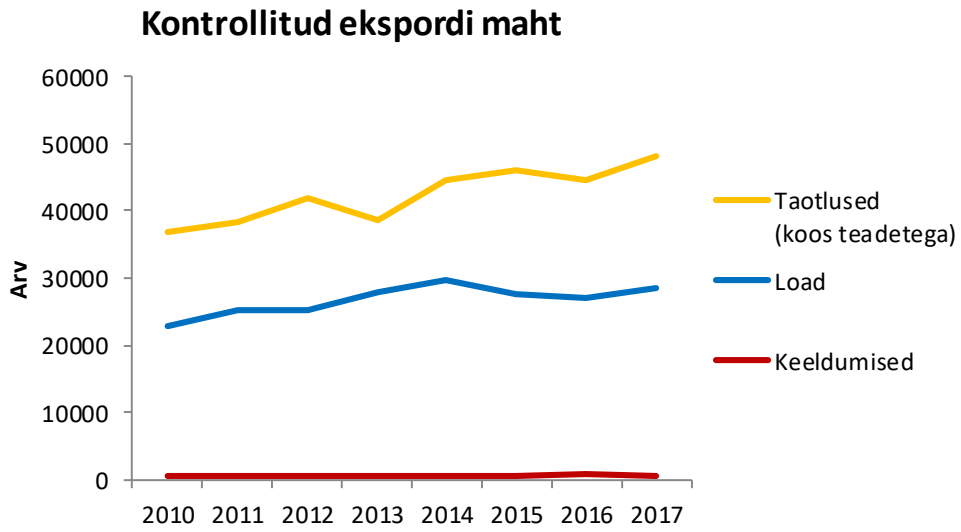

Joonis 5. Väljaantud lubade ja loa väljaandmisest keeldumiste arv aastatel 2013–2017[15]

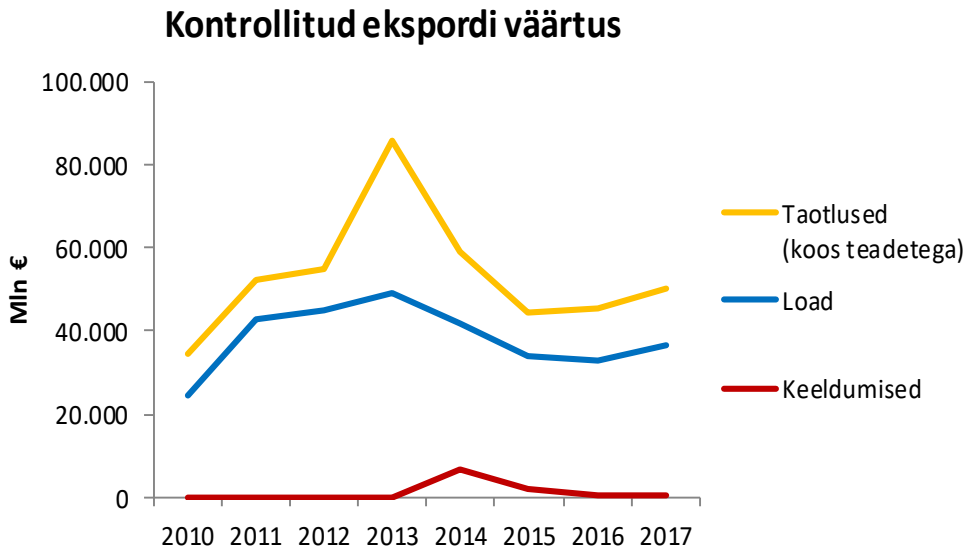

Joonis 6. Väljaantud lubade ja loa väljaandmisest keeldumiste väärtus (miljonites eurodes) aastatel 2013–2017

[15] Joonistel 5 ja 6 hõlmavad andmed „taotluste“ kohta kõiki loataotlusi, sh ELi üldiste ekspordilubade taotlusi, moodustades seega „kontrollitud ekspordi“, s.t loamenetlusega hõlmatud ELi-välise ekspordi väärtuse. Kui andmed taotluste kohta puuduvad, on joonistel kasutatud lubade andmeid taotluste andmete hindamise alusena. „Lubade“ andmed viitavad kahesuguse kasutusega kaupade üksik- ja koondlubade alusel toimunud ekspordile. Samuti tuleks tähele panna, et taotluste arv ei kajasta tingimata lubade ja keeldumiste summat, sest palju taotlusi võidakse tühistada ja mõne taotluse menetlemine ei tarvitse jõuda lõpule samal aastal. „Keeldumised“ näitavad keeldumisotsuse saanud ekspordijuhtumite arvu ja väärtust.

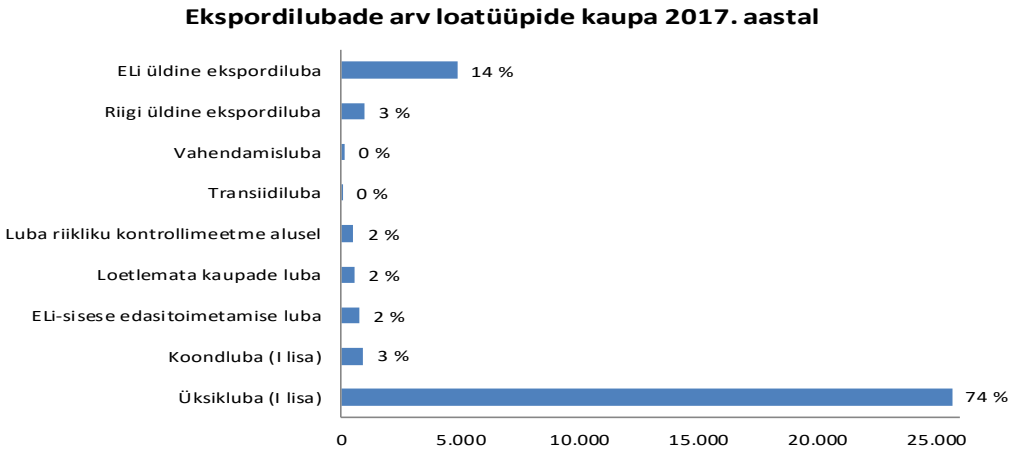

Joonis 7. Lubade arv loatüüpide kaupa 2017. aastal

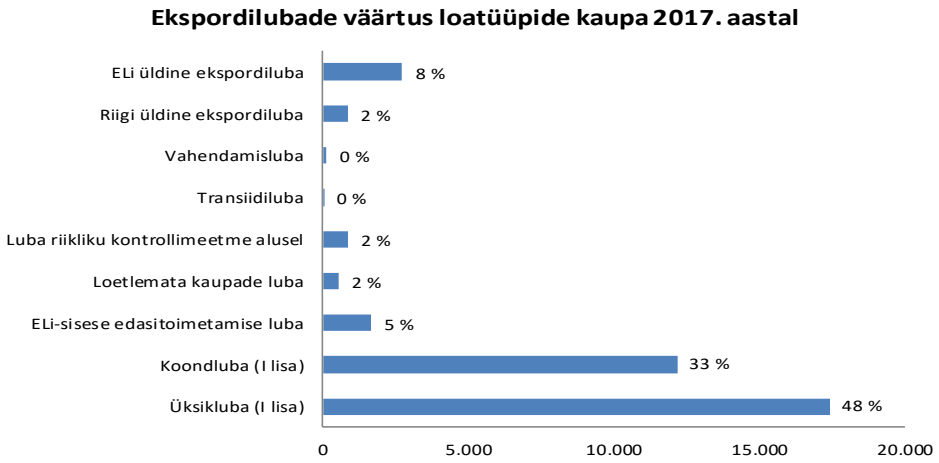

Joonis 8. Lubade väärtus (miljonites eurodes) loatüüpide kaupa 2017. aastal

5. Määruse artikli 15 lõikega 3 delegeeritud pädevuse kasutamine

Määrusega on komisjonile antud volitused määruse teatavate sätete rakendamiseks. Täpsemalt on artikli 15 lõikes 3 sätestatud, et „komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 23a vastu delegeeritud õigusakte I lisas sätestatud kahesuguse kasutusega kaupade loetelu ajakohastamiseks. I lisa ajakohastatakse käesoleva artikli lõike 1 reguleerimisala piires. Kui I lisa ajakohastamine on seotud kahesuguse kasutusega kaupadega, mis on loetletud ka IIa–IIg

või IV lisas, muudetakse neid lisasid vastavalt.“ Lisaks on artikli 23a lõikes 2 sätestatud, et „komisjon esitab delegeeritud volituste kohta aruande hiljemalt üheksa kuud enne viieaastase tähtaja möödumist“ ja et „volituste delegeerimist pikendatakse automaatselt samaks ajavahemikuks, välja arvatud juhul, kui Euroopa Parlament või nõukogu esitab selle suhtes vastuväite hiljemalt kolm kuud enne iga ajavahemiku lõppemist“.

Neid delegeeritud õigusaktide vastuvõtmise volitusi kasutati korrapäraselt ja õigeaegselt, et ajakohastada määruse (EÜ) nr 428/2009 I lisas sätestatud kahesuguse kasutusega kaupade loetelu eesmärgiga tagada täielik kooskõla rahvusvaheliste julgeolekualaste kohustustega, tagada läbipaistvus ja säilitada ELi eksportijate konkurentsivõime. Samuti on komisjon vastavalt määrusele oma ettevalmistustöö käigus viinud läbi asjakohased konsultatsioonid, sealhulgas ekspertide tasandil. Muu hulgas kutsuti Euroopa Parlamendi esindajad igal aastal kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühma erikoosolekule, millel tutvustati ja selgitati ELi kontrollitavate kaupade loetelu peamisi muudatusi ning arutati iga-aastase ajakohastamise ajakava.

Alates pädevuse delegeerimise jõustumisest 2014. aastal on komisjon võtnud vastu järgmised viis delegeeritud õigusakti:

- komisjoni 22. oktoobri 2014. aasta delegeeritud määrus (EL) nr 1382/2014, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 428/2009, millega kehtestatakse ühenduse kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, edasitoimetamise, vahendamise ja transiidi kontrollimiseks;

- komisjoni 12. oktoobri 2015. aasta delegeeritud määrus (EL) 2015/2420, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 428/2009, millega kehtestatakse ühenduse kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, edasitoimetamise, vahendamise ja transiidi kontrollimiseks;

- komisjoni 12. septembri 2016. aasta delegeeritud määrus (EL) 2016/1969, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 428/2009, millega kehtestatakse ühenduse kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, edasitoimetamise, vahendamise ja transiidi kontrollimiseks;

- komisjoni 26. septembri 2017. aasta delegeeritud määrus (EL) 2017/2268, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 428/2009, millega kehtestatakse ühenduse kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, edasitoimetamise, vahendamise ja transiidi kontrollimiseks;

- komisjoni 10. oktoobri 2018. aasta delegeeritud määrus (EL) 2018/1922, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 428/2009, millega kehtestatakse ühenduse kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, edasitoimetamise, vahendamise ja transiidi kontrollimiseks.

6. JÄRELDUSED

Komisjon palub Euroopa Parlamendil ja nõukogul võtta käesolev aruanne teadmiseks seoses komisjoni poolt ELi määrusega delegeeritud volituste nõuetekohase teostamisega.